

EIROPAS SAVIENĪBAS TIESA

Eiropas Savienības Tiesa (EST) ir viena no septiņām Eiropas Savienības iestādēm. To veido divas tiesas: pati [Eiropas Savienības Tiesa](#) un [Vispārējā tiesa](#). Eiropas Savienības Tiesas kompetencē ir Eiropas Savienības jurisdikcija. Minētās tiesas nodrošina Savienības primāro un sekundāro tiesību aktu pareizu interpretāciju un piemērošanu Eiropas Savienībā. Tās pārbauda Savienības iestāžu izdoto tiesību aktu likumīgumu un lemj par to, vai dalībvalstis ir ievērojušas primārajos un sekundārajos tiesību aktos noteiktos pienākumus. Tā pēc dalībvalstu tiesnešu pieprasījuma interpretē arī Savienības tiesību aktus.

TIESA

A. Juridiskais pamats

- Līguma par Eiropas Savienību (LES) LES 19. pants, Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 251.–281. pants, *Euratom* līguma 136. pants un [Līgumiem pievienotais Protokols Nr. 3 “Par Eiropas Savienības Tiesas statūtiem”](#) (turpmāk “Statūti”);
- [Eiropas Parlamenta un Padomes 2015. gada 16. decembra Regula \(ES, Euratom\) 2015/2422, ar ko groza 3. protokolu par Eiropas Savienības Tiesas statūtiem](#);
- ES budžets (IV iedaļa).

B. Sastāvs un statūti

1. Tiesneši

a. Tiesnešu skaits (LES 19. pants un LESD 252. pants)

Tiesas sastāvā ir pa vienam tiesnesim no katras dalībvalsts (28). Tiesā darbojas astoņi ģenerālvokāti, un pēc Tiesas lūguma Padome var palielināt ģenerālvokātu skaitu. Tiesneši no sava vidus uz trim gadiem ievēlē Tiesas priekšsēdētāju un priekšsēdētāja vietnieku – minēto pilnvaru termiņu var atjaunot.

b. Prasības amata kandidātiem (LESD 253. pants un LES 19. pants)

- Tiesnešiem un ģenerālvokātiem ir jāatbilst prasībām attiecībā uz augstāko tiesnešu amatu kvalifikāciju savā valstī vai jābūt juristiem ar atzītu kompetenci.
- Viņu neatkarība nedrīkst būt apšaubāma.

c. Iecelšana amatā (LESD 253. pants)

Tiesnešus un ģenerālvokātus, savstarpēji vienojoties, ieceļ dalībvalstu valdības pēc apspriešanās ar komisiju, kas ir izveidota, lai izvērtētu kandidātu piemērotību (LESD 255. pants).

2. Pilnvaru raksturojums

a. Termiņš (LESD 253. pants un Statūti)

— Pilnvaru termiņš ir seši gadi. Ik pēc trijiem gadiem notiek daļēja aizstāšana, pārmaiņus nomainot pusi no tiesnešiem un ģenerālvokātiem.

Gan tiesnešus, gan ģenerālvokātus, kuriem beidzas pilnvaru termiņš, var iecelt amatā atkārtoti.

b. Privilēģijas un imunitāte (Statūti)

Uz tiesnešiem un ģenerālvokātiem attiecas imunitāte pret tiesas procesa ierosināšanu. Pēc amata pilnvaru beigām imunitāte saglabājas attiecībā uz darbībām, kuras viņi ir veikuši, pildot amata pienākumus. Tiesnešus un ģenerālvokātus var atbrīvot no amata tikai ar Tiesas vienprātīgu lēmumu.

c. Pienākumi (Statūti)

Tiesneši un ģenerālvokāti:

- pirms stāšanās amatā nodod zvērestu (pildīt pienākumus neatkarīgi un objektīvi un ievērot amata noslēpumu);
- nedrīkst atrasties politiskos vai valsts pārvaldes amatos vai uzņemties jebkādu citu darbu;
- apņemas pildīt pienākumus, ko uzliek šis amats.

C. Organizācija un darbība (LESD 253. pants un Statūti)

1. Institucionālā struktūra

Eiropas Savienības Tiesas Statūti ir jāpieņem atsevišķā protokolā, kas ir pievienots Līgumiem (LESD 281. pants). Tiesa priekšsēdētāju un priekšsēdētāja vietnieku uz trim gadiem ievēlē no tiesnešu vidus – minēto pilnvaru termiņu var atjaunot (Protokola Nr. 3 9.a pants). Priekšsēdētājs vada Tiesas darbu un vada Tiesas plēnumā vai virspalātā notiekošās tiesas sēdes un apspriedes. Priekšsēdētāja vietnieks palīdz priekšsēdētājam veikt viņa pienākumus un vajadzības gadījumā pilda viņa pienākumus. Tiesa ieceļ Tiesas sekretāru. Tiesas sekretārs ir šīs iestādes ģenerālsekretārs un pārvalda tās departamentus, ievērojot Tiesas priekšsēdētāja norādījumus.

2. Darbība

Tiesa pieņem savu reglamentu, ko ar kvalificētu balsu vairākumu apstiprina Padome. Tiesa var sanākt kopā plēnumā, kuru veido 28 tiesneši, virspalātā, kuru veido 15 tiesneši, vai palātās, kuras sastāv no trim vai pieciem tiesnešiem. Šo iestādi finansē no ES budžeta, kurā tai ir paredzēta pašai sava īpašā budžeta iedaļa (IV iedaļa).

D. Sasniegumi

Eiropas Savienības Tiesa ir sevi apliecinājusi kā Eiropas integrācijas procesa virzītājspēku.

1. Vispārīgā prakse

Tiesa 1964. gada 15. jūlijā pieņēma spriedumu lietā *Costa/Enel*, kuram bija īpaši būtiska nozīme, definējot Eiropas Kopienas tiesības kā neatkarīgu tiesību sistēmu, kas prevalē pār dalībvalstu tiesību normām. Līdzīgā veidā Tiesas 1963. gada 5. februāra spriedums lietā *Van Gend & Loos* noteica principu, ka dalībvalstu tiesās Kopienas tiesību akti ir jāpiemēro tieši. Pie citiem nozīmīgiem spriedumiem, kas attiecas uz cilvēktiesību aizsardzību, ir pieskaitāmi, piemēram, 1974. gada 14. maija spriedums *Nold* lietā, kurā Tiesa noteica, ka cilvēka pamattiesības ir neatņemama to vispārējo tiesību principu daļa, kuru ievērošanu tā nodrošina ([4.1.2.](#)).

2. Sasniegumi konkrētās jomās

- Brīvas uzturēšanās tiesības: 1976. gada 8. aprīļa spriedums *Royer* lietā, kurā Tiesa apstiprināja dalībvalsts pilsoņa tiesības uzturēties jebkuras citas dalībvalsts teritorijā neatkarīgi no tā, vai uzņemošā valsts ir izsniegusi uzturēšanās atļauju.
- Preču brīva aprīte: 1979. gada 20. februāra spriedums *Cassis de Dijon* lietā, kurā Tiesa nolēma, ka ikvienu kādā dalībvalstī likumīgi ražotu un tirgotu precī principā drīkst tirgot jebkuras citas dalībvalsts tirgū.
- Kopienas ārējās kompetences: 1971. gada 31. marta *AETR* spriedums lietā Komisija/Padome, kurā Tiesa atzina Kopienas kompetenci noslēgt starptautiskus nolīgumus jomās, uz kurām attiecas Kopienas tiesības.
- Nesen pieņemtie spriedumi, kuros dalībvalstīm, kas nav transponējušas direktīvas savos tiesību aktos vai tās ir transponējušas novēloti, ir noteikts pienākums kompensēt nodarīto kaitējumu.
- Dažādi spriedumi, kas ir pieņemti sociālās drošības un konkurences jomā.
- Nolēmumi saistībā ar dalībvalstu pieļautiem Kopienas tiesību pārkāpumiem – šie nolēmumi ir būtiski, lai nodrošinātu pienācīgu vienotā tirgus darbību.

Jāpiebilst, ka viens no ievērojamākajiem Tiesas sasniegumiem ir tās pasludinātais princips, ka Līgumus nedrīkst interpretēt iesīkstējušā veidā, bet gan tie ir jāskata saistībā ar integrācijas pakāpi un pašos Līgumos noteiktajiem mērķiem. Pamatojoties uz šo principu, Kopiena varēja pieņemt tiesību aktus jomās, uz kurām neattiecas konkrēti Līgumu noteikumi, piemēram, attiecībā uz cīņu pret apkārtējās vides piesārņošanu (2005. gada 13. septembrī Tiesa pieņēma spriedumu lietā C-176/03, ar kuru tā faktiski atļāva Eiropas Savienībai veikt krimināltiesību jomas pasākumus, “ko [Kopienas likumdevējs] uzskata par vajadzīgiem” vides aizsardzības mērķu sasniegšanai).

2018. gadā Tiesā tika iesniegti 849 prasības pieteikumi, tostarp 568 prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā, 63 sākotnējos procesos un 199 apelācijas lietās pret Vispārējās tiesas nolēmumiem. Ir izskatītas 760 lietas, tostarp 520 prejudiciālā nolēmuma

tiesvedība, 60 lietas sākotnējos procesos un 165 apelācijas par Vispārējās tiesas nolēmumiem.

VISPĀRĒJĀ TIESA

A. Juridiskais pamats

LESD 254.–257. pants, *Euratom* līguma 40. pants un Līgumiem pievienotā Protokola Nr. 3 “Par Eiropas Savienības Tiesas statūtiem” IV sadaļa.

B. Sastāvs un statūti (LESD 254. pants)

1. Tiesneši

a. Skaits (LES 19. pants un LESD 254. pants)

LESD 254. pantā ir noteikts, ka tās tiesnešu skaits ir paredzēts Eiropas Savienības Tiesas statūtos. [Tā Protokola Nr. 3 par šiem statūtiem 48. pantā, kuru beidzamo reizi grozīja ar 2016. gada 6. jūlija Regulu \(ES, Euratom\) 2016/1192](#), ir teikts, ka Vispārējā tiesā, sākot ar 2016. gada 1. septembri, ir 47 tiesneši un divi tiesneši no katras dalībvalsts, sākot ar 2019. gada 1. septembri. Tiesnešus, savstarpēji vienojoties, ieceļ dalībvalstu valdības pēc apspriešanās ar komisiju, kas ir izveidota, lai sniegtu atzinumu par kandidātu piemērotību tiesneša amatam. Tiesnešu pilnvaru termiņš ir seši gadi, un tas ir atjaunojams. Tiesnešiem var likt veikt ģenerālvokāta pienākumus, jo atšķirībā no Eiropas Savienības Tiesas Vispārējā tiesā nav pastāvīgu ģenerālvokātu.

b. Prasības amata kandidātiem

Tādas pašas kā tiesneša amata kandidātiem Tiesā (LES 19. pants).

c. Iecelšanas procedūra

Tāda pati kā Tiesā.

2. Pilnvaru raksturojums

Tādas pašas kā Tiesas tiesnešiem.

C. Organizācija un darbība

Tiesneši no sava vidus ieceļ tiesas priekšsēdētāju uz trim gadiem un tiesas sekretāru uz sešiem gadiem, kaut arī Vispārējā tiesa izmanto Tiesas dienestus, lai veiktu savas administratīvās un lingvistiskās funkcijas.

Vispārējā tiesa ar Tiesas piekrišanu pieņem savu [reglamentu](#). Vispārējā tiesa lietas izskata palātās trīs vai piecu tiesnešu sastāvā. Tās Reglamentā ir paredzēti gadījumi, kad lietas var izskatīt plēnums, virspalāta vai viens tiesnesis. Vairāk nekā 80 % no Vispārējā tiesā iesniegto lietu izskata palātā trīs tiesnešu sastāvā. Eiropas Parlaments un Padome, rīkojoties saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru (vai nu pēc Komisijas priekšlikuma un pēc apspriešanās ar Tiesu, vai arī pēc Tiesas lūguma un pēc apspriešanās ar Komisiju, pieņemot regulas), var izveidot specializētās tiesas, kas ir piesaistītas Vispārējai tiesai, lai izskatītu un izspriestu pirmajā instancē noteiktu kategoriju lietas vai iztiesātu noteiktu kategoriju lietas īpašās jomās, piemēram, patlaban tiek apspriesta jaunas specializētas tiesas izveidošana, kas izskatītu lietas attiecībā uz preču zīmēm, modeļiem un dizainparaugiem.

2018. gadā Vispārējā tiesā tika iesniegti 834 prasības pieteikumi, un tika pabeigtas 1009 lietas. Persona, kas nespēj segt tiesāšanās izdevumus, var lūgt bezmaksas juridisko palīdzību.

BIJUSĪ EIROPAS SAVIENĪBAS CIVILDIENESTA TIESA

Eiropas Savienības Civildienesta tiesu izveidoja 2004. gadā, un tās uzdevums bija izskatīt domstarpības starp ES iestādēm un to darbiniekiem jautājumos, kuri nav dalībvalstu tiesu kompetencē. Cenšoties palielināt Eiropas Savienības Tiesas iestādes tiesnešu kopējo skaitu, **Eiropas Savienības Civildienesta tiesa tika atcelta 2016. gada 1. septembrī** un integrēta Vispārējā tiesā, [pieņemot Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 6. jūlija Regulu \(ES, Euratom\) 2016/1192 par to, lai Vispārējai tiesai nodotu kompetenci pirmajā instancē izskatīt domstarpības starp Eiropas Savienību un tās darbiniekiem](#). Lietas, kuru izskatīšana vēl nebija pabeigta 2016. gada 31. augustā, tika nodotas Vispārējai tiesai, sākot ar 2016. gada 1. septembri. Vispārējā tiesa turpina izskatīt šīs lietas tādā stāvoklī, kādā tās bija šajā datumā, pārņemot procesuālās darbības, kuras šo lietu izskatīšanā bija veikusi bijusī Eiropas Savienības Civildienesta tiesa.

EIROPAS PARLAMENTA LOMA

Jau 1990. gadā, izskatot Parlamenta celto prasību, kas bija saistīta ar likumdošanas procedūru, par veselības aizsardzības pasākumu pieņemšanu pēc Černobiļas atomelektrostacijā notikušās katastrofas, Tiesa pieņēma spriedumu, kurā tā atzīst, ka Parlamentam ir tiesības celt Tiesā prasību par lēmumu pasludināšanu par spēkā neesošiem, lai aizsargātu tā prerogatīvas saskaņā ar likumdošanas procedūru.

Atbilstoši LESD 257. pantam Eiropas Parlaments un Padome saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru var izveidot **Vispārējai tiesai piesaistītas specializētās tiesas**, kuras pirmajā instancē izskata un iztiesā noteiktu kategoriju lietas īpašās jomās. Eiropas Parlaments un Padome, pieņemot regulas, rīkojas vai nu pēc Komisijas priekšlikuma un pēc apspriešanās ar Tiesu, vai arī pēc Tiesas lūguma un pēc apspriešanās ar Komisiju.

Saskaņā ar LESD 281. pantu [Eiropas Savienības Tiesas statūti](#) tiek grozīti, Parlamentam un Padomei rīkojoties saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru (tiek pieņemta Eiropas Parlamenta un Padomes regula). Kā šādas Eiropas Parlamenta dalības piemērs ir jāmin [pašas Tiesas nesensais priekšlikums](#), kurš tika pieņemts 2018. gada 26. martā un kura mērķis ir grozīt tās statūtus: tas attiecas uz iespēju veikt atsevišķas izmaiņas jurisdikcijas dalījumā starp Tiesu un Vispārējo tiesu attiecībā uz preliminārajiem nolēmumiem.

Parlaments ir viena no LESD 263. pantā minētajām iestādēm, kas var Tiesā vērsties ar prasības pieteikumu (būt par pusi tiesvedībā).

Stājoties spēkā Lisabonas līgumam, tiesnešu un ģenerālvokātu kandidātu atbilstību tagad vispirms izvērtē komisija tādu septiņu personu sastāvā, no kurām vienu izvirza Parlaments (LESD 255. pants).

